

สรุปผลการประชุมสมัชชาสิทธิมนุษยชน

เมื่อวันที่ ๑ - ๒ กันยายน ๒๕๖๕ ณ ศูนย์ประชุมวายุภักษ์ โรงแรมเซ็นทรา บายเซ็นทารา ศูนย์ราชการ และคอนเวนชันเซ็นเตอร์ แจ้งวัฒนะ

การประชุมสมัชชาสิทธิมนุษยชนมีวัตถุประสงค์เพื่อให้เป็นพื้นที่สำหรับองค์กรเครือข่ายทุกภาคส่วนได้มาแลกเปลี่ยนข้อมูลและข้อคิดเห็นเกี่ยวกับสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนที่ผ่านมา ประเด็นที่ยังคงเป็นปัญหาและความท้าทาย และแสวงหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาเพื่อให้ประชาชนทุกกลุ่มได้รับการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนอย่างเท่าเทียม การประชุมสมัชชาที่ผ่านมามีผู้เข้าร่วมกว่า ๕๐๐ คน ทั้งผู้แทนจากหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาชน ภาคประชาสังคม รวมถึงสถาบันวิชาการ สื่อมวลชน ผู้แทนจากสถานเอกอัครราชทูตของประเทศต่าง ๆ ในประเทศไทย องค์กรระหว่างประเทศ ตลอดจนสถาบันสิทธิมนุษยชนแห่งชาติในต่างประเทศ ในการประชุมได้มีการพิจารณาประเด็นสิทธิมนุษยชนที่ภาคีเครือข่ายให้ความสำคัญและแนวทางที่จะขับเคลื่อนร่วมกันใน ๕ ประเด็นดังนี้

๑. สิทธิในกระบวนการยุติธรรม

๑.๑ ผลักดันการบังคับใช้กฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำทำให้บุคคลสูญหายให้มีประสิทธิภาพ ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำกฎหมายลำดับรองและในการติดตามตรวจสอบการบังคับใช้กฎหมาย ผลักดันให้มีการตรวจสอบสภาพร่างกายและจิตใจของผู้ถูกกระทำทรมานโดยแพทย์นิติเวชและนิติจิตเวชและจัดทำบันทึกหลักฐานทางการแพทย์ รวมทั้งให้มีการแก้ไขหลักเกณฑ์การจ่ายค่าตอบแทนผู้เสียหายในคดีอาญาให้ครอบคลุมผู้เสียหายจากการกระทำความผิดฐานทรมานและการกระทำทำให้บุคคลสูญหาย

๑.๒ ผลักดันให้รัฐบาลยกเลิกคำแถลงตีความเข้าใจในการเข้าเป็นภาคีอนุสัญญาต่อต้านการทรมานและการประติบัติหรือการลงโทษอื่นที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรี ในข้อ ๑ เรื่องนิยามการทรมาน ข้อ ๔ เรื่องการกำหนดให้การทรมานเป็นฐานความผิด และข้อ ๕ เรื่องเขตอำนาจศาลเหนือความผิดฐานทรมาน และผลักดันการเข้าเป็นภาคีอนุสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยการคุ้มครองบุคคลทุกคนจากการหายสาบสูญโดยถูกบังคับ

๑.๓ ขับเคลื่อนให้มีระบบฐานข้อมูลการบริหารจัดการทะเบียนประวัติอาชญากรที่สอดคล้องกับหลักสิทธิมนุษยชน โดยสร้างสมดุลระหว่างการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนกับการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม และไม่เป็นการแก่ประชาชนในการขอปรับปรุงฐานข้อมูลประวัติอาชญากรของตนเองให้เป็นปัจจุบันโดยแก้ไขระเบียบที่เกี่ยวข้องหรือตรากฎหมายขึ้นใช้บังคับเป็นการเฉพาะ

๒. สิทธิชุมชนและสิ่งแวดล้อม

๒.๑ เร่งปรับปรุงกฎหมายด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมทั้งระบบเพื่อให้รับรอง คุ้มครองและส่งเสริมสิทธิชุมชนและสิทธิทางสิ่งแวดล้อม ตลอดจนสร้างกลไกที่ประชาชนมีส่วนร่วม

ทุกระดับอย่างแท้จริง รวมถึงทบทวนและปรับปรุงระบบการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมให้เป็นไปตามหลักธรรมาภิบาล มีความโปร่งใสและตรวจสอบได้มากขึ้น และพิจารณานำหลักการและแนวทางการประเมินผลกระทบด้านสิทธิมนุษยชนผนวกเข้าเป็นส่วนหนึ่งของระบบการประเมินผลกระทบดังกล่าว

๒.๒ เร่งผลักดันให้การประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) มีสภาพบังคับในการใช้ออกแบบและจัดทำนโยบายและแผนงานด้านทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และการพัฒนา โดยคำนึงถึงระบบภูมินิเวศน์และเป้าหมายเพื่อการพัฒนายั่งยืน (SDGs)

๒.๓ ผลักดันให้มีการประเมินผลกระทบด้านสิทธิมนุษยชนและการประเมินความเสี่ยงด้านสิทธิมนุษยชนอย่างรอบด้าน (Human rights due diligence) ตามหลักการชี้แนะว่าด้วยธุรกิจกับสิทธิมนุษยชนของสหประชาชาติมาใช้ประเมินผลกระทบสิทธิมนุษยชนข้ามพรมแดน โดยร่วมมือกับคณะกรรมการระหว่างรัฐบาลอาเซียนว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (AICHR) และกับสถาบันสิทธิมนุษยชนแห่งชาติในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

๓. ผู้มีปัญหาสถานะและสิทธิ

๓.๑ ประสานความร่วมมือกำหนดแนวทางการแก้ไขปัญหาของบุคคลที่มีปัญหาสถานะและสิทธิ รวมถึงเด็กนักเรียนกลุ่ม G เด็กที่ติดตามแรงงาน และผู้สูงอายุกลุ่มชาติพันธุ์ โดยเร่งรัดกระบวนการกำหนดสถานะทางทะเบียน และในระหว่างการดำเนินการ ควรมีมาตรการประกันการเข้าถึงบริการสาธารณสุขขั้นพื้นฐาน รวมถึงทบทวนกฎระเบียบที่ยังเป็นปัญหาอุปสรรคหรือไม่สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน

๓.๒ ประสานความร่วมมือในการพัฒนาแนวทางหรือมาตรการเพิ่มประสิทธิภาพของกระบวนการพิจารณาสถานะหรือสัญชาติให้แก่บุคคลที่มีคุณสมบัติ รวมถึงการเร่งสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับขั้นตอน กระบวนการและเอกสารหลักฐานประกอบการยื่นคำขอมีสถานะหรือสัญชาติ การเพิ่มบุคลากรและงบประมาณที่เพียงพอแก่หน่วยงานที่รับผิดชอบทั้งที่ส่วนกลางและในระดับพื้นที่ พัฒนาเทคโนโลยีดิจิทัลและเชื่อมโยงฐานข้อมูลด้านสถานะบุคคล รวมถึงดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหาการทุจริตในกระบวนการพิจารณาสถานะบุคคลหรือสัญชาติ

๓.๓ เร่งเสริมสร้างศักยภาพภาคีเครือข่ายด้านสถานะบุคคลเพื่อช่วยสนับสนุนการดำเนินงาน และนำบทเรียนการแก้ไขปัญหาสถานะบุคคลที่ประสบความสำเร็จของภาคีเครือข่ายด้านสถานะบุคคลไปปรับใช้เพื่อเร่งรัดกระบวนการกำหนดสถานะแก่ผู้ที่ยังมีปัญหาเพื่อขจัดความไร้รัฐให้หมดไป (Zero statelessness) ภายในปี ๒๕๖๗ ตามที่รัฐบาลได้ประกาศเจตนารมณ์ไว้

๔. สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด ๑๙ กับกลุ่มเปราะบาง

๔.๑ พัฒนายุทธศาสตร์ ระบบและกลไกการบริหารจัดการในภาวะวิกฤตเพื่อดูแลให้ความช่วยเหลือประชาชนอย่างทั่วถึง โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มเปราะบางในลักษณะครบวงจร (one-stop service) ทั้งในด้านอาหาร สุขภาพที่อยู่อาศัย ที่พักพิง และสิ่งจำเป็นต่อการดำรงชีวิต เป็นต้น โดยจัดให้มีกลไกการดำเนินงานระดับพื้นที่ที่เกิดจากการทำงานร่วมกันระหว่างหน่วยงานของรัฐ ภาคประชาสังคม

ภาคประชาชน ภาคธุรกิจ ภาคเอกชนและภาควิชาการ รวมถึงพัฒนาระบบสนับสนุนการดำเนินงาน ทั้งในด้านการจัดทำระบบฐานข้อมูลกลุ่มเปราะบาง การเชื่อมโยงฐานข้อมูลระหว่างหน่วยงานกับองค์กรต่าง ๆ การพัฒนาศักยภาพกลไกการดำเนินงานระดับพื้นที่ในการรับมือกับสถานการณ์ฉุกเฉิน และพัฒนามาตรการ เยียวยาที่ครอบคลุมกลุ่มเปราะบางอย่างทั่วถึงโดยมีขั้นตอนและวิธีการเข้าถึงที่ไม่ยุ่งยากซับซ้อน

๔.๒ เตรียมความพร้อมเพื่อรับมือภาวะวิกฤตในอนาคตโดยการฟื้นฟูอาชีพกลุ่มเปราะบาง รวมถึงพัฒนาทักษะให้สามารถเข้าถึงการจ้างงานในรูปแบบใหม่ เช่น การจ้างงานในระบบ แพลตฟอร์ม พัฒนาคุณภาพชีวิตกลุ่มเปราะบางในด้านการศึกษา ความมั่นคงทางอาหาร ที่อยู่อาศัย และการเข้าถึงบริการสุขภาพโดยไม่ถูกเลือกปฏิบัติ ตลอดจนพัฒนาศักยภาพผู้นำและสมาชิกชุมชนให้สามารถบริหารจัดการกับสถานการณ์ต่าง ๆ ทั้งการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าและการรับมือกับปัญหาในระยะยาวได้

๔.๓ พัฒนาการคุ้มครองทางสังคมและสวัสดิการสังคมในกรณีว่างงานของแรงงานทุกกลุ่ม รวมถึงแรงงานนอกระบบและแรงงานข้ามชาติ การพัฒนาระบบหลักประกันสุขภาพที่ครอบคลุมคนทุกกลุ่ม รวมถึงคนไร้บ้าน ผู้มีปัญหาสถานะบุคคล แรงงานข้ามชาติและผู้ติดตาม การให้เงินอุดหนุนเด็กเล็กแบบถ้วนหน้า การประกันรายได้พื้นฐานแก่ประชาชนในวัยทำงานและการจัดให้มีระบบบำนาญสำหรับผู้สูงอายุในอัตราที่เพียงพอต่อการดำรงชีวิต

๕. ประเด็นความหลากหลายทางเพศ

๕.๑ สร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนผู้มีความหลากหลายทางเพศที่รวมถึงผู้หญิงและผู้ชาย องค์กรเครือข่ายทั้งในและต่างประเทศ ในการขับเคลื่อนประเด็นเฉพาะของบุคคลที่มีอัตลักษณ์ และการแสดงออกทางเพศที่แตกต่าง โดยเสริมพลังคนในชุมชนผู้มีความหลากหลายทางเพศให้มีพื้นที่ปลอดภัยในการพูดถึงปัญหาที่ตนประสบโดยไม่ถูกตัดสินและได้รับความเคารพในความแตกต่าง รวมทั้งร่วมกับ กสม. และภาคีเครือข่ายจัดกิจกรรมเพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจในเรื่องความหลากหลายทางเพศ ส่งเสริมการวิพากษ์วิจารณ์เชิงบวกเพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับรากเหง้าของปัญหาการเลือกปฏิบัติ การละเมิดสิทธิมนุษยชนและความรุนแรงต่อผู้ที่มีความหลากหลายทางเพศ

๕.๒ สนับสนุนการสร้างความรู้ความเข้าใจเรื่องกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับบุคคลหลากหลายทางเพศ รวมทั้งผลักดันกฎหมายและนโยบายเพื่อคุ้มครองสิทธิของผู้มีความหลากหลายทางเพศ ได้แก่ พระราชบัญญัติสมรสเท่าเทียม และพระราชบัญญัติรับรองอัตลักษณ์และการแสดงทางเพศสภาพ การร่วมมือกับภาคีเครือข่ายในการผลักดันประเด็นอื่น ๆ อาทิ หลักสูตรการศึกษาที่เกี่ยวกับความหลากหลายทางเพศ ภาวะเป็ยบในสถาบันการศึกษาที่เข้าใจและเป็นมิตรกับเด็กและเยาวชนผู้มีความหลากหลายทางเพศ และการเข้าถึงบริการสุขภาพเฉพาะของผู้มีความหลากหลายทางเพศ

๕.๓ จัดให้มีการสื่อสารสาธารณะและการรณรงค์เพื่อขจัดอคติและสร้างการยอมรับในความหลากหลายทั้งในส่วนหน่วยงานรัฐ สถานศึกษา ผู้นำศาสนา ภาคธุรกิจ รวมทั้งประชาชนชนทั่วไป และชุมชนผู้มีความหลากหลายทางเพศจะร่วมกับ กสม. และภาคีเครือข่ายในการเฝ้าระวังและรับเรื่องราวเรียนจากผู้ได้รับผลกระทบจากสื่อสาธารณะที่ตีตรา ลดทอนศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ และสร้างภาพในเชิงลบกับคนที่มีความหลากหลายทางเพศ

ทั้งนี้ กสม. และภาคีเครือข่ายที่เข้าร่วมประชุมสมัชชาสิทธิมนุษยชนจะได้ดำเนินการขับเคลื่อนประเด็นสิทธิมนุษยชนทั้ง ๕ ประเด็นตามแนวทางข้างต้น ต่อไป